ಆ ಮೇಲೆ ರಾಜನು ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶದ ಗಿರಿನಾರದ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾದ ಪೃಥ್ವೀದೇವಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನ ಕಂಡು, ಅವಳನ್ನ ಮೋಹಿಸಿ, ಲಗ್ನವಾದನು. (ಸಂ ೧) ಮುಂದೆ ತಕ್ಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀದೇವಿಗೂ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಅವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಜಿನಮಂದಿರದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ನಾಗರು ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ನಾಗಕುಮಾರನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನ ಇಡಲಾಯಿತು. (ಸಂ ೨) ನಾಗಕುಮಾರನು ನಾನಾ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನ ಕಲಿತು. ಯೌವನವನ್ನ ಪಡೆದನು. ಆಗ ಅವನನ್ನ ಕಂಡು ಮನೋಹರಿ ಮತ್ತು ಕಿನ್ನರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನರ್ತಕಿಯರು ಮೋಹಿತರಾದರು. ಅವರು ಅವನನ್ನ ಮದುವೆಯಾದರು. ಅವನ ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ಮಲತಾಯಿಯಂದಿರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವೇಷ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವನ ಮಲಅಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಧರನೂ ಕೂಡ ಅವನನ್ನ ದ್ವೇಷಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿದನು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮದೋನ್ಮತ್ತ ಆನೆಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ನಗರವೇ ಆಕುಲಗೊಂಡಿತು. ಶ್ರೀಧರನು ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನ ತಡೆಯಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದನು; ಆದರೆ ನಾಗಕುಮಾರನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅದನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ವೈರತ್ವ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು ಸಂ ೩) ನಾಗಕುಮಾರನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಖ್ಯಾತಿಯು ಬೆಳೆಯಿತು. ಮಥುರೆಯ ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ವ್ಯಾಲನು ಒಂದು ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಸಂಗಡಿಗನಾದನು. ಈಗಂತೂ ಶ್ರೀಧರನು ನಾಗಕುಮಾರನನ್ನ ತನ್ನ ಪರಮ ಶತ್ರುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಯುದ್ಧಗೈಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ತಂದೆಯು ಸಂಕಟ ನಿವಾರಣೆಗೆಂದು ಕೆಲವು ಕಾಲ ನಾಗಕುಮಾರನಿಗೆ ದೇಶಾಂತರ ಹೋಗಲು ತಿಳಿಸಿದನು. (ಸಂ ೪) ನಾಗಕುಮಾರನು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ. ಮಥುರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದ ರಾಜನಾದ ವಿನಯಪಾಲನಿಗೆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನ ಕಾರಾಗೃಹದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ, ಅವಳ ತಂದೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ರಾಜಾ ನಂದನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ತ್ರಿಭುವನರತಿಯನ್ನ ಸೋಲಿಸಿ ಲಗ್ನವಾದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನು ರಮ್ಯಕವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲಗುಹಾವಾಸಿಯಾದ ಭೀಮಾಸುರನು ಅವನನ್ನ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು. (ಸಂ ೫) ತನ್ನ ಮಾರ್ಗ – ದರ್ಶಕನಾದ ಶಬರನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವನು ಕಾಂಚನ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ತಲುಪಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನ ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲ ವೈತಾಲ ಗುಹೆಯಿಂದ ರಾಜಾ ಜಿತಶತ್ರುವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನ ಪಡೆದನು. ತರುವಾಯ ಅವನ ಭೆಟ್ಟಿಯು ಗಿರಿಶಿಖರದ ರಾಜನಾದ ವನರಾಜನಿಗೆ ಆಯಿತು. ಅವನ ಮಗಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿಯನ್ನ ಅವನು ವರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಧರ ಮುನಿಯಿಂದ ವನರಾಜನು ಕಿರಾತನಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದನು. ವನರಾಜನು ಪುಂಡ್ರವರ್ಧನನ

ರಾಜವಂಶದುನು ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಣು ತಲೆಮಾಯ ಹಿಂದಿ ಅವನ ಪೂರ್ವಜದಿಂದ ಒಬ್ಬ ದಾಯಾದಿಯು ಹೊಡಗಿ ಹಾಕಿದ್ದನು. ನಾಗಕುಮಾರನ ಆದೇಶದಂತೆ ವ್ಯಾಲನು ಪುಂಡ್ರವರ್ಧನಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದನು. ಮತ್ತು ಪನರಾಜನನ್ನು ಕೊಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. (ಸಂ ೬) ತರುವಾಯ ನಾಗಕುಮಾರನು ಉರ್ಜಯಂತಿ ಗಿರಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು ; ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಿರನಾರದ ಪಿತೃಸಿಂಧುದ ರಾಜನಾದ ಚಂಡಪ್ರದ್ಯೋತನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅಂತೂ ಅವನ ಮಗಳು ಗುಣವತಿಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟ ಅವನು ಅಂಧ್ರ ನಗರದ ಅತ್ಯಾಚಾರಿ ರಾಜನಾದ ಸುಕಂಠನನ್ನು ಪದಚ್ಯುತಿಗೈದನು ; ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗಳಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವನು ಗಜಪುರವನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಅಭಿಚಂದ್ರನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಚಂದ್ರಾ ಎಂಬವಳೊಡನೆ ವಿವಾಹವಾದನು (ಸಂ ೭) ಮಹಾವ್ಯಾಲನ ಮೂಲಕ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಅಧಿಪತಿಯ ರಾಜಕನ್ಯೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದನು. ಹಾಗೂ ನಾಗಕುಮಾರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆ ರಾಜಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಮದುವೆಯಾದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನು ತಿರುಗಿ ಕಿಪ್ಪಿಂದಮಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮೃದಂಗವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ವಿವಾಹವಾದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನು ತೋಯಾವಲಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದನು. ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮಿತ್ರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದನು. (ಸಂ ೮) ಪಾಂಡ್ಯ ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಟ ನಾಗಕುಮಾರನು ಆಂಧ್ರ ದೇಶದ ದಂತೀಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು ; ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ತಿರುಗಿ ಅವನ ದರ್ಶನವು ಪಿಹಿತಾಶ್ರವ ಮುನಿಯೊಡನೆ ಆಯಿತು. ಆ ಮುನಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿಯ ಪೂರ್ವಭವದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಪಂಚಮೀ ವ್ರತದ ಉಪವಾಸದ ಫಲವನ್ನು ತಿಳಿದನು. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅವನ ತಂದೆಯ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ನಯಂಧರನು ಅವನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬಂದನು. ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಧರನು ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತಂದೆ – ತಾಯಿಂದಿರೂ ಸಹ ನಾಗಕುಮಾರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಹೋದರು. ನಾಗಕುಮಾರನು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ದೇವಕುಮಾರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಿತ್ತು, ವ್ಯಾಲ ಮೊದಲಾದ ಸುಭಟರ ಸಹಿತ ದಿಗಂಬರ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಮರಣಹೊಂದಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು. (ಸಂ ೯) ಪುಷ್ಪದಂತನ ಈ ಜಟಿಲ ಕಥಾನಕವನ್ನು ನಾನಾ ವರ್ಣನೆ, ವಿವಿಧ ಛಂದ ಪ್ರಯೋಗ,

ರಸ ಮತ್ತು ಭಾವಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಸಹಿತ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. (ಕಾರಂಜಾ ೧೯೩೩)

ಭವಿಷ್ಯದತ್ತಚರಿತೆ (ಭವಿಷ್ಯದತ್ತ ಕಥಾ) ಎಂಬ ಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತೃವು ಧನಪಾಲನು. ಇವನ ವೈಶ್ಯಜಾತಿಯ ಧಕ್ಕಡ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದನು. ಅವನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಮಾಯೆಸರ (ಮಹೇಶ್ವರ ? ಮತ್ತು ತಾಯಿಯ ಹೆಸರು ಧನಶ್ರೀ ಎಂದಿತ್ತು. ಇವನ ಕಾಲವು ಇನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನ ಎಂದು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚರಿತ್ರನಾಯಕ ಭವಿಷ್ಯದತ್ತನು ಒಬ್ಬ ವಣಿಕ್ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಮಲತಮ್ಮನೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಂದು ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ವಿವಾಹವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಮಲತಮ್ಮನು ಅವನಿಗೆ ಆಗಾಗ ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ, ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಒಂದು ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗನನ್ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ಅವನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ; ಅವಳೊಡನೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯದತ್ತನು ಒಬ್ಬ ಯಕ್ಷನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು ; ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಅವನ ಮಗಳನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಭವದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ವಿರಕ್ತನಾಗುವನು. ಪುತ್ರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮುನಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಶ್ರುತಪಂಚಮಿ ವ್ರತದ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದದ್ದಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಬಹು ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ರೋಚಕವಾಗಿದೆ. ಬಾಲಕ್ರೀಡೆ, ಸಮುದ್ರ ಯಾತ್ರೆ, ನೌಕಾಭಂಗ, ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತುವಿಕೆ, ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು ಓದಲು ತಕ್ಕವಾಗಿವೆ. ಕವಿಯು ಸಪ್ತಮಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಆದರೆ ಭಾವದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅವನು ಬಹಳ ಸಜೀವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. (ಗಾಯಕವಾಡ ಔರಿ. ಸಿರೀಜ ಬಡೋದಾ).

ಕರಕಂಡಚರಿಉ ವಿನ ಕರ್ತೃವಾದ ಕನಕಾಮರನು ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ದ್ವಿಜವಂಶದ ಚಂದ್ರರ್ಷಿಯ ಗೋತ್ರೀಯನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ದಿಗಂಬರನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಗುರುವಿನ ಹೆಸರು ಬುಧ ಮಂಗಲದೇವ ಎಂದಿತ್ತು. ಇವನು ಆಸಾಯಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ರಾಜಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬನ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ರಾಜಮಂತ್ರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು

ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಮಂತ್ರಿಯು ವಿಜಯಪಾಲ ರಾಜನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಪಡೆದನು. ನೃಪಭೂಪಾಲ ಅಥವಾ ನಿಜಭುಜಪಾಲನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕನು. ಕರ್ಣನರೇಂದ್ರನ ರಂಜಕನು. ಇವನ ಆಹಲ, ರಲ್ಲ ಮತ್ತು ದಾಹಲ ಈ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳೂ ಮುನಿಯ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಮುನಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಕರ್ಣನು ಕಲಚೂರಿ ವಂಶದ ರಾಜನಾಗಿರಬೇಕು. ವಿಜಯಪಾಲನು ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ಚಂದೇಲ ವಂಶೀಯ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನಾಕಾಲವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೦ ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಕವಿಯು ಸ್ವಯಂಭೂ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪದಂತರ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಇವನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೬೫ ರ ತರುವಾಯ ಆಗಿರುವುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಯು ಹತ್ತು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಕರಕಂಡು ಮುನ್ನ ಜೈನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬುದ್ಧನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವನು ಅಂಗ ದೇಶದ ಚಂಪಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ರಾಜನಾದ ಧಾಡೀವಾಹನ ಮತ್ತು ರಾಣಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಆನೆಯು ರಾಣಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವನ ಜನ್ಮವು ದಂತೀಪುರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಮಶಾನಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಅವನ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಗಳು ಒಬ್ಬ ಮಾತಂಗನಿಂದ ಆದುವು. ದಂತೀಪುರದ ರಾಜನು ಮರಣಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ದೈವಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಚಂಪಾ ನಗರದ ರಾಜನಾದ ಧಾಡೀವಾಹನನು ಅವನ ಹತ್ತಿರ ತನ್ನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗುವಂತೆ ಆದೇಶವನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನವನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂಪಾ ನಗರದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಿದನು. ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಘನ – ಘೋರ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಅವನ ತಾಯಿ ರಾಣಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಯುದ್ಧದ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು; ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಈಗ ಕರಕಂಡನು ಚಂಪಾನಗರದ ರಾಜನಾದನು. ಅವನು ದಕ್ಷಿಣದ ಚೋಳ, ಚೇರ ಮತ್ತು ಪಾಂಡ್ಯ ದೇಶಗಳ ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೇರಾಪುರದ ಸಮೀಪದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಗುಹೆಯೊಂದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದನು. ಒಂದೆರಡು ಹೊಸ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಅವನು ಸಿಂಹಲ ದ್ವೀಪದವರೆಗೆ ಗೆದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಲವು ಜನ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ಲಗ್ನವಾದನು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶೀಲಗುಪ್ತ ಮುನಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಮುಕ್ತನಾದನು. ಈ ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ – ಪುಟ್ಟ ಉಪಕಥೆಗಳು ಕರಕಂಡನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆಂದು ಮಾತಂಗನು ಹೇಳಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಮೂರು ಅವಾಂತರ ಕಥೆಗಳು ಒಂದೊಂದು ಸಂಧಿಗಳಷ್ಟು ಆಗುವಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣವು ಇವೆ. ಐದನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ತೇರಾಪುರದ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಗುಹೆಗಳ

ನಿಮ ರ್ಾಣ, ಜಿನ ಪ ೂರ್ಜೆಯ ನ್ನು ಸ್ಥಾ ಪಿಸು ಪಿ ಇತ್ಯಾದು ಗಳ ಪರ್ಣಸಿರು ಬರು ತ್ತ ದಿ ಆರ ನೆಯ ಸಂಧಿಯ ಲ್ಲಿ ಕ ರಕಂಡು ಮ ಪ್ರಿ ಯ ಪ್ನತಿಯ ರ್ಾದ ಪ ಡ್ಾವಳಿಯ ನ್ನು ಒಂದು ದುಷ್ಟ ಆನೆಯು ಅಪಹ ರಣವ ರ್ಾಡುತ್ತ ದಿ ಆಗ ರಾಜನ ಮಿಯೋಗ ದುಃ ಖ ನ್ನು ಪರಿಹರಿಸ ಲ್ಲಿಕಿಂದು ರಾಜಾ ನ ರ ವಾಹ ನದತ್ತ ಆಖ್ಯಾ ನ ವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಎಂಟನೆಯ ಸಂಧಿಯ ಲ್ಲಿ ಕರ ಕಂಡು ಮ ರ ತಿವೇಗಾ ಎಂಬವಳಿಗೆ ಪತಿಯಿ ೂಗದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬೋ ದಿಸ ಲ್ಕೆಂದು ದೇ ಮಿಯು ಅರಿದ ವ ನ ಮ ತ್ತು ರತ್ನಲೇಖೆಯು ಮಿಯೋಗ ಹಾಗೂ ತ್ತುನ ರ ಪಿಲ ನಗಳ ಆಖ್ಯಾನವ ನ್ನು ಮಿವ ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ಮಶಾನ, ಗಂಗಾನದಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಜಿನ ಪ ೂರ್ಜೆಯ ನ್ನು ಭೂಮಿ ಯಿಂದ ಹೊ ರ ತೆಗೆಯು ಪಿ, ರ ತಿ ವೇಗಾ ಇವಳ ಪ್ರಲಾಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರ್ಣಸಿಯು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. (ಕಾರಂಜಾ, ೧೯೩೪).

ಪ ಉಮ ಸಿರಿ – ಚರಿತೆ (ಪದ್ಮ ಶ್ರೀ ಚರಿತೆ) ದ ಕ ರ್ತೃವು ದಾಹಿಲ ನು. ಇವ ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಪಾರ್ಶ್ವ ೯, ತಾಯಿ ಯ ಹೆಸರು ಮಹಾಸತಿ ಸ ೂರಾ ಈ (ಸೂರಾದೇವಿ ?) ಆಗಿದ್ದ ರು. ಅವ ನು ಶಿಖ ಪಾಲ ಕಾವ್ಯ ದ ಕ ರ್ತೃ ವಾದ ಮ ರ್ಾಘನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದ ರು. ಇದನ್ನಿಷ್ಟು ಕಮಿಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾ ನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯ ದ ಕಾಲವು ನಿಶ್ಚಿತ ವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರತಿಯ ನ್ನು ವಿಸಂ. ೧೧೯೧ ರ ಲ್ಲಿ ಮ ರ್ಾಡಿದ್ದು ಲಭಿ ಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿ ರಚನೆಯು ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಯ ನಿಶ್ಚಿತ ವಾಗಿ ಬಿಡು ತ್ತದೆ. ಇದರ ರಚನೆಯು ನಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂ ರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ನಾಯಿ ಕಿಯ ರ್ಾದ ಪದ್ಮಶ್ರೀಯು ತನ್ನ ಪೂ ರ್ವಜನ ಮ ಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠಿಯ ಪುತ್ರಿ ಯ ರ್ಾಗಿದ್ದ ಳು. ಆಗ ಅವಳು ಬಾಲ ವಿಧ ವೆಯ ರ್ಾದಳು. ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಇಬ್ಬರು ತ ಮ್ಮಂದಿರು, ಅವ ರ ಪ್ನತಿಯ ರ ಮ ಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈರ್ಷೆ ಮ ತ್ತು ಸಂತಾಪಗಳ ಮ ಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಳು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ ದ ರ್ವ್ಯಸ್ಥಾದ ನೆಯ ಲ್ಲಿಯ ೂಮ ಗ್ನ ಲಾಗಿದ್ದ ಳು. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಪೂ ರ್ವ ಪು ಣ್ಯದ ಫಲದಿಂದ ರಾಜಕುಮ ರ್ಾರಿಯ ರ್ಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪಾಪಕರ್ಮದ ಫಲದಿಂದಾಗಿ ಪತಿಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಹೊಂದು ವಂಥ ದುಃ ಖವನ್ನು ಅನು ಭವಿಸಬೇಕಾಯಿ ತು. ಅಂದರೂ ಸಂಯ ಮ ಮತ್ತು ತ ಪಗಳ ಬಲದಿಂದ ಕೊ ನೆಯ ಲ್ಲಿ ಅವಳು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾ ನವನ್ನು ಪಡೆದು ಮುಕ್ತಿಯ ನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಕಾವ್ಯ ದಲ್ಲಿ ದೇಶ, ನಗರಗಳ ಪರ್ಣನೆಗಳು, ಹೃದಯ ದಾಹ ದ ಚಿತ್ರಣ, ಸಂಜೆ ಮ ತ್ತು ಚಂದ್ರೋದಯ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರ್ಣನೆಗಳು ಬಹು ಸುಂದರ ವಾಗಿ (ಸಿಂಘೀ ಜೈನ ಸೀರೀಜ ಮುಂಬಯಿ). ಸ ಣಕು ಮ ರ್ಾಚರಿಯ (ಸನತ್ಕುಮಾರ ಚರಿತೆ) ದ ಕ ರ್ತೃವಾದ ಹ ರಿಭದ್ರನು ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರನ ಶಿಷ್ಯ ನ ೂ ಜಿನ ಚಂದ್ರನ ೂ ಆಗಿದ್ದ ನು. ಅವ ನು ತನ್ನ 'ಣೇಮಿಣಾಹ – ಚರಿಯ ' ಎಂಬ ದನ್ನು ವಿಸಂ. ೧೨೧೬ ರ ಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದನು. ಪ್ರಸ್ತು ತ ರ ಚನೆಯು ಆದರದೇ ಒಂದು ಭಾಗವು, ಆ ಕೃತಿಯ

೪೪೩ ರಿಂದ ೭೮೫ ರ ವರೆಗೆ ೩೪೩ ರಡ್ಡಾ ಛಂದಾತ್ಮಕ ಪದ್ಯಗಳ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪೃಥಕ ರೂಪದಿಂದ ಸು ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಕಥಾನಾಯಕನದು ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಗಜಪುರದ ರಾಜನಾದ ಅಶ್ವಸೇನನ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಂದು ಸಲ ಮದನೋತ್ಸವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ , ಅತಿವೇಗವುಳ್ಳ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ , ಮಹೇಶ ದೂರಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತಿರುಗ ಹತ್ತಿದನು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಹಾಕಾರವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಶೋಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಅವರು ಮಾನಸಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಿನ್ನರಿಯ ಮುಖದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರನ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವರು ಅವನನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಮಿತ್ರನ ಮುಖದಿಂದ ಮಾತಾಪಿತರ ಶೋಕ ಸಂತಾಪಗಳ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗಜಪುರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು. ತಂದೆಯು ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡ. ಸನತ್ಕುಮಾರನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ ಮತ್ತು ವಿಜಯಗಳಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. ಇದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಥಾನಕವನ್ನು ಕರ್ತೃವು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಕರವಾಗುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಋತುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. (ಡಾ. ಜಾಕೋಬಿಯಿಂದ ರೋಮನ್ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿತ, ಜರ್ಮನಿ)

ಈ ಪ್ರಕಟವಾದ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಅನೇಕ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಚರಿತ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿವೆ ; ಸಂಪಾದನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಾಶನದ ಮಾರ್ಗಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವೆ :- ವೀರಕೃತ ಜಂಬೂಸ್ವಾಮಿ - ಚರಿಉ (ವಿಸಂ. ೧೦೭೬) ನಯನಂದಿಕೃತ ಸುದಂಸಣ - ಚರಿಉ (ವಿಸಂ. ೧೧೦೦). ಶ್ರೀಧರಕೃತ ಸುಕುಮಾಲ ಚರಿಉ (ವಿಸಂ. ೧೨೦೮), ದೇವಸೇನ ಗಣಿ ಕೃತ ಸುಲೋಚನಾ - ಚರಿತ, ಸಿಂಹ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧ) ಕೃತ ಪಜ್ಜುಣ್ಣ ಚರಿಉ (೧೨ ನೇಯ ಶತಮಾನ), ಲಕ್ಷ್ಮಣಕೃತ ಜಿಣದತ್ತ ಚರಿಉ (ವಿಸಂ. ೧೨೭೫), ಧನಪಾಲ ಕೃತ ಬಾಹುಬಲಿ ಚರಿಉ (ವಿಸಂ. ೧೪೫೪), ರಯಧೂಕೃತ ಸುಕೋಸಲ - ಚರಿಉ, ಧನ್ನಕುಮಾರ - ಚರಿಉ, ಮೇಹೇಸರ - ಚರಿಉ ಮತ್ತು ಸಿರಿವಾಲ ಚರಿಉ (೧೫ ನೇಯ ಶತಮಾನ) ನರಸೇನ ಕೃತ ಸಿರಿವಾಲ - ಚರಿಉ (ವಿಸಂ. ೧೫೭೬) ಮತ್ತು ಣಾಯಕುಮಾರಚರಿಉ (ವಿಸಂ.೧೫೮೬), ಇದರಂತೆಯೇ ಭಗವತೀದಾಸ ಮಹಚಂದ ಸತಿಲೇಹ ಅಥವಾ ಮೃಗಾಂಕಲೇಖಾ - ಚರಿಉ (ವಿಸಂ. ೧೭೦೦) ಇವು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾಗಿವೆ. ಹರಿದೇವನು ರಚಿಸಿದ ಮಯಣ ಪರಾಜಯ ಮತ್ತು ಜಿನಪ್ರಭಸೂರಿಕೃತ ಮೋಹ ರಾಜ ವಿಜಯಗಳಂಥ ಕೃತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತಪ, ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ

ಮು ತ್ತ ಮ ವ್ ಪಾತ್ರ ಗಳ ರ ೂಪ ವನ್ನ ಕ ೊಟ್ಟ , ಮೋಹ ರಾಜ ಮ ತ್ತು ಜಿನ ರಾಜ ಇವ ರ ಲ್ಲಿ ನ ಡೆದ ಯು ದ್ಧ ದ ಚಿತ್ರ ಣವ ನ್ನೂ ಮ ಾಡಿದೆ.

ಅಪ ಭ್ರಂಶ ಲಘು ಕ ಥೆಗ ಳು :-

ಚ ರಿತ ಕಾವ್ಯ ಗಳ ಒ ದಿಲ್ಲೊಂದು ಜೈ ನ ವ್ರ ತಗಳ ಮಹಾತ್ಮೆ ಯ ನ್ನ ಪ್ರಕ ಟ ಮಾ ಡುವುದ ಕ್ಕಾ ಗಿ ರ ಚಿತ ಗೊಂಡವು ಗಳಾಗಿವೆ. ಇದ ನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಿಯ ಷ್ಟೇ. ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ಕ ಥೆಗ ಳನ್ನೂ ಸಹ ರ ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷ ಲ ಘು ಕ ಥಾ ಲೇಖಕ ರು ಅವ ರ ಕೃತಿ ಗ ಳು ಈ ಪ್ರ ಕಾರ ಇವೆ :- ನ ಯ ನಂದಿ ಕೃತ ' ಸ ಕಲ ವಿಧಿ ವಿಧಾನ ಕಹಾ ' (ವಿಸ ಂ ೧೧೦೦), ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರ ವಿ ರಚಿತ ಕಥಾ ಕೋಶ ಮ ತ್ತು ರ ತ್ನ ಕರಂಡಶಾಸ್ತ್ರ (ವಿಸ ಂ. ೧೧೨೩), ಅಮ ರ ಕೀರ್ತಿ ಕೃತ ಛಕ್ಕ ಮ್ಮೊವ ಏಸು (ವಿಸ ಂ. ೧೨೪೭, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರ ಚಿತ ಅಣ ವಯ - ರ ಯ ಣ ಪ ಈಉ (ವಿಸಂ. ೧೩೧೩), ಹ ಾಗ ೂ ರ ಯ ಧೂ ಕೃತ ಪುಣ್ಣಾ ಸ ವ ಕಹಾ ಕೋಸೋ (೧೫ ನೆಯ ಶ ತ ಮಾನ) ಇವಲ್ಲವೆ ಅನೇಕ ವ್ರ ತ ಕ ಥೆಗ ಳು ಸಹ ಸ್ಫುಟ ರೂಪ ದಿಂದ ದೊರೆಯು ತ್ತ ದೆ. ಅಂಥವು ಗಳ್ಳಿ ಬಾಲ ಚಂದ್ರ ಕೃತ ಸು ಗಂಧದಹ ಮೀಕಹಾ ಹ ಾಗ ೂ ಣಿದು ಹ ಸತ್ತ ಮೀ ಕಹಾ, ವಿನ ಯ ಚಂದ್ರ ವಿ ರಚಿತ ಣಿಜ್ಝರ ಪಂಚ ಮೀ ಕಹಾ, ಯ ಶಃ ಕೀರ್ತಿ ಕೃತ ಜಿಣರ ತ್ತಿ ವಿ ಹಾಣ ಕಹಾ ಮತ್ತು ರ ವಿವ್ರ ತ ಕಹಾ, ಹ ಾಗೆಯೇ ಅಮ ರಕೀರ್ತಿ ರ ಚಿತ ಪು ರಂದ ರ ವಿ ಣ ಕಹಾ ಇತ್ಯಾ ದಿಗ ಳನ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹ ೇಳ ಬಹು ದಾಗಿದೆ. ಇವು ಗ ಳಲ್ಲಿ ವಿನ ಯ ಚಂದ್ರ ಕೃತ ಣಿಜ್ಝರ - ಪಂಚ ಮೀ- ಕಹಾ ದಂಥ ಕೆಲವೊ ಂದು ಕೃತಿಗ ಳು ಅಪ ಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆ ಯ ಲ್ಲಿ ಗೀತ ಕಾವ್ಯ ದ ಸ ರಳ ಹ ಾಗ ೂ ಸು ಂದ ರ ಉದಾಹ ರ ಣೆಗ ಳೆನಿಸು ತ್ತ ವೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರ ಕಾರ ದ ಅಪ ಭ್ರಂಶ ಕ ಥೆಗ ಳನ್ನ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸ ಬೇಕು. ಹ ರಿಭ ದ್ರ ನು ಪ್ರಾ ಕೃತ ದಲ್ಲಿ ಧ ೂರ್ತಾಖ್ಯಾ ನ ಎಂಬ ಹ ೆಸ ರಿನ ಕ ಥೆಯ ನ್ನ ಬರೆ ದಿದ್ದಾ ನೆ. ಅದ ರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಅತಿರಂಜಿತ ಸಂಗ ತಿಗ ಳ ಕು ರಿತು ವ್ಯಂಗ್ಯಾ ತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾ ನಗ ಳನ್ನ ಬರೆ ದಿದ್ದಾ ನೆ. ಇದ ನ್ನ ನ ುಕರಿಸಿ ಅಪ ಭ್ರಂಶ ದಲ್ಲಿ ಹ ರಿಷೇಣನು ಧ ರ್ಮಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಹ ೆಸ ರಿನ ಗ್ರಂಥವ ನ್ನ ೧೧ ಸ ಂಧಿಗ ಳಲ್ಲಿ ಬರೆ ದಿದ್ದಾ ನೆ. ಇದ ರ ರ ಚನೆಯು ವಿಸ ಂ. ೧೦೪೪ ರ ಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ಇದ ರಂತೆಯೇ ಶ್ರು ತ ಕೀರ್ತಿ ಯ ೂ ಸಹ ಧ ರ್ಮಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ವನ್ನ ೧೬ ನೆಯ ಶ ತ ಮಾನ ದಲ್ಲಿ ರ ಚಿಸಿದ್ದಾ ನೆ.

ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗ ಸಂಸ್ಕೃತ :-

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಥಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭವು ರಾಮಕಥೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ರವಿಷೇಣ ಕೃತ ಪದ್ಮಚರಿತದ ರಚನೆಯು ಸ್ವಯಂ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೧೨೦೩ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೭೬ ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಿಮಲಸೂರಿಯ 'ಪಉಮಚರಿಯಂ' ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ರಚನೆಯು ಬಹುಶಃ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ಕಥೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣನೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೋಲುತ್ತವೆ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಧ್ಯಾಯ - ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಬಹುಷ್ಟು ಪದ್ಯ - ಪ್ರತಿಪದ್ಯಗಳು ಹೋಲುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ವರ್ಣನೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರವು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಚರಿತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇದ್ದುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣವು ಪಉಮಚರಿಯಂದ ಒಂದೂವರೆ ಪಟ್ಟಿನಷ್ಟು ಇದೆ. (ಹಿಂದಿ ಅನುವಾದ ಸಹಿತ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನ ಪೀಠ, ಕಾಶಿ ಇವರಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತ)

ಪದ್ಮಚರಿತದ ತರುವಾಯ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ರಚನೆಯೆಂದರೆ ಜಿನಸೇನಕೃತ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದು ಶಕ ಸಂವತ್ ೭೦೫ ಅರ್ಥಾತ್ ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೮೩ ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ಆಗ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾಯುಧ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವಂತಿನೃಪ ಹಾಗೂ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ವತ್ಸರಾಜ ಅದರಂತೆ ಸೌರ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವೀರವರಾಹ ರಾಜರ ರಾಜ್ಯವಿತ್ತು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೬೬ ಸರ್ಗಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೨೦೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ಸರ್ಗಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ, ವಸಂತತಿಲಕಾ, ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತ ಮೊದಲಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸಹ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವು ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂಥ ೨೨ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರ ನೇಮಿನಾಥನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನಾ ರೂಪದಿಂದ ಉಳಿದ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಮೂರು ಲೋಕ ಹಾಗೂ ಜೀವಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಸಹ ಬಂದಿದೆ. ಹರಿವಂಶದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಖೆಯು ಯಾದವ ವಂಶವಾಗಿದೆ. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಶೌರಿಪುರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಾದ ವಸುದೇವನ ರೋಹಿಣೀ ಮತ್ತು ದೇವಕೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರಿಂದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಬಲದೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರ

ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ವಸುದೇವನ ತಮ್ಮನಾದ ಸಮುದ್ರವಿಜಯನ ಶಿವಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಣಿಯಿಂದ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಯ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ಈತನು ತರುಣನಾದ ಮೇಲೆ ಇವನ ವಿವಾಹವು ರಾಜೀಮತಿಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯ ಔತಣದ ಮಾಂಸಾಹಾರಕ್ಕೆಂದು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪಶುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಣೆಯಿಂದ ನೇಮಿನಾಥನ ಹೃದಯವು ಕಳವಳಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಯಿತು ; ಸಂಸಾರದಿಂದ ವಿರಕ್ತತ್ವ ಆಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಅವನು ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಈತನೇ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ೨೨ ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದನು. ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕನುಸಾರ ಕೌರವ ಹಾಗೂ ಪಾಂಡವರ ಹಾಗೆಯೇ ಬಲರಾಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರ ವಂಶಜರ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಕೂಡ ಬಂದಿದೆ. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನ ಭ್ರಮಣದ ವೃತ್ತಾಂತವು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವಸುದೇವಹಿಂಡೀ ಕಾವ್ಯವು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನೇಮಿನಾಥನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಇದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾದದ್ದು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನ ಸೂತ್ರದ 'ರಹನೇಮಿಜ್ಜಂ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ೨೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ವರ್ಣನೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ತೀರ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೇವಲ ೪೯ ಗಾಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿದೆ. ವಿಮಲಸೂರಿ ಕೃತ 'ಪಉಮಚರಿಯಂ'ದ ಪರಿಚಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗಂತ ಅದೇ ಗ್ರಂಥಕಾರನ 'ಹರಿವಂಶ ಚರಿತ್ರೆ' ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅನುಪಲಬ್ಧವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಗ್ರಂಥವು ಇದ್ದರೆ ಈ ರಚನೆಯು ಅದನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದೆಂದು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚಾರುದತ್ತ ಮತ್ತು ವಸಂತಸೇನೆಯರ ವೃತ್ತಾಂತವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಇದೇ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. (ಹಿಂದೀ ಅನುವಾದ ಸಹಿತ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಕಾಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತ) ಸಕಲಕೀರ್ತಿ (ವಿಸಂ. ೧೪೫೦-೧೫೧೦) ಕೃತ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣವು ೩೯ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೫ ನೆಯ ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಅವನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಜಿನದಾಸನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ರವಿಷೇಣ ಮತ್ತು ಜಿನಸೇನರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಈ ಕೃತಿಯ ರಚನೆಯು ಆದದ್ದು ಪ್ರತೀತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶುಭಚಂದ್ರ ವಿರಚಿತ ಪಾಂಡವ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿ.ಸ. ೧೫೫೧) ಜೈನ ಮಹಾಭಾರತವೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಜಿನಸೇನ ಮತ್ತು ಗುಣಭದ್ರ ಕೃತ ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಕಥೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಲಧಾರೀ ದೇವಪ್ರಭಸೂರಿಯ ವಿರಚಿತ ಪಾಂಡವ ಚರಿತ್ರೆ (ಕ್ರಿ.ಸ. ೧೨೦೦ ರ ಸುಮಾರಿನ) ಹದಿನೆಂಟು ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಹದಿನೆಂಟು ಪರ್ವಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು

ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ದ್ಯೂತದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದು ನಲ – ಕೂಬರ (ನಲದಮಯಂತಿ) ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೂಬರನು ನಲನ ತಮ್ಮ. ಹದಿನಾರನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಬಂದಿದೆ. ಇನ್ನು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಯ ಹಾಗೂ ಪಾಂಡವರ ನಿರ್ವಾಣದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಬಲದೇವನ ಸ್ವರ್ಗಗಮನದ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಇದೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಗದ್ಯಾತ್ಮಕ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ರಾಜವಿಜಯ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ದೇವವಿಜಯ ಗಣಿಯು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೨೩) ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೇವಪ್ರಭಸೂರಿಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದಾದ ಪೌರಾಣಿಕ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಮಹಾಪುರಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆದಿಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪುರಾಣ ಎಂಬ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ೪೭ ಪರ್ವ ಇಲ್ಲವೆ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಇವೆ. ಇದು ೧೨೦೦೦ ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ೪೨ ಪರ್ವ ಹಾಗೂ ೪೩ನೆಯ ಪರ್ವದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಜಿನಸೇನನು ರಚಿಸಿದ್ದುಗಳಾಗಿವೆ. ಉಳಿದ ಆದಿಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರಪುರಾಣಗಳ ರಚನೆಯು ಅವನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಗುಣಭದ್ರನಿಂದ ಆಗಿದೆ. ಈ ಸಮಸ್ತ ಕೃತಿಯು ಶಕ ಸಂವತ್ ೮೨೦ ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ಆದಿಪುರಾಣದ ಉತ್ಥಾನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಸಿದ್ಧಸೇನ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಶ್ರೀದತ್ತ, ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ, ಶಿವಕೋಟಿ, ಕಾಣಭಿಕ್ಷು, ದೇವ (ದೇವನಂದಿ ಪೂಜ್ಯಪಾದ), ಭಟ್ಟಾಕಲಂಕ, ಶ್ರೀಪಾಲ ಪಾತ್ರಕೇಸರಿ, ವಾದೀಭಸಿಂಹ ವೀರಸೇನ, ಜಯಸೇನ ಮತ್ತು ಕವಿಪರಮೇಶ್ವರ ಈ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಗುಣಾಢ್ಯ ಕೃತ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಸಹ ಬಂದಿದೆ. ಆದಿಪುರಾಣ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಥಮ ತೀರ್ಥಂಕರ ಆದಿನಾಥನ ಚರಿತ್ರೆಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣನೆಗಳು ಬಹು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಬಂದಿವೆ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಗಳ ಸೌಷ್ಠವವೂ ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಜೈನದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಗ್ರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಒಂದು ಜ್ಞಾನಕೋಶವೆ ಎನಿಸು ಪಡೆದಿದೆ. ಉಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರು ತೀರ್ಥಂಕರರೇ ಮೊದಲಾದ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಉತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಟ್ಟು ಮೊದಲು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಷಷ್ಠಿಶಲಾಕಾ ಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ವಿಧಿಗನುಸರಿಸಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ ಉತ್ತರ ಪುರಾಣದ ೬೮ ನೆಯ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಬಂದಿದೆ. ಇದು ವಿಮಲಸೂರಿಕೃತ ’

ಪಉಮಚರಿಯಂದ ಕಥೆಗಿಂತ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ರಾಜಾ ದಶರಥನು ಕಾಶೀ ಪ್ರದೇಶದ ವಾರಾಣಸಿಯ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನ ಜನ್ಮವು ಸುಬಾಲಾ ರಾಣಿಯಿಂದಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಜನ್ಮವು ಕೈಕೇಯಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದಲೂ ಆಯಿತು. ಸೀತೆಯು ಮಂಡೋದರಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದಳು, ಆದರೆ ಅವಳು ಅನಿಷ್ಟಕಾರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾವಣನು ಅವಳನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮರೀಚಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಮಿಥಿಲೆಯ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವಳು ಜನಕನಿಗೆ ದೊರೆತಳು. ತರುವಾಯ ದಶರಥನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಜನಕನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆಂದು ರಾಮನನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನಿತ್ತು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು. ರಾಮನ ವನಕ್ಕೆ ಹೋದುದರ ಉಲ್ಲೇಖವು ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ರಾಮನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರ ಭೂಮಿಯಾದ ಬನಾರಸನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಸೀತೆ ಸಹಿತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ರಕೂಟ ವನದಿಂದ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಎಂಟು ಜನ ಪುತ್ರರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಲವ – ಕುಶರ ನಾಮನಿರ್ದೇಶವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಒಂದು ಅಸಾಧ್ಯ ರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ಆಗ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಪುತ್ರನಾದ ಪೃಥ್ವೀಸುಂದರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಅಜಿತಂಜಯನಿಗೆ ಯುವರಾಜ ಪದವನ್ನೂ ಇತ್ತನು. ತಾನು ಸೀತೆ ಸಹಿತ ಜಿನ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಥಾಪ್ರವಾಹವು ಪಉಮಚರಿಯದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಗತಿಗಳು ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ರಾಮ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲುವಂತೆ ಇವೆ. ಪಾಲೀ ಭಾಷೆಯ ದಶರಥ ಜಾತಕದಲ್ಲಿಯೂ ದಶರಥನನ್ನು ವಾರಾಣಸಿಯ ರಾಜನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕನುಸರಿಸಿಯೂ ಸೀತೆಯು ಮಂಡೋದರಿಯ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಮಂಡೋದರಿಯು ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯು ರಾವಣನಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕೂಸನ್ನು ಅಡಗಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಅವಳು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಕೂಸನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂಳಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆ ಮಗುವು ಜನಕನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ಉತ್ತರಪುರಾಣದ ಅನ್ಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೂಲ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುವುದು ಕಠಿಣಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹಾಪುರುಷರ ಹೆಸರುಗಳೆಲ್ಲ ವೈದಿಕ ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಆ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಭಾವವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ 'ಜಯಧವಲಾ' ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜಿನಸೇನನು ತನ್ನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಬಹು ಸುಂದರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಕರ್ಣವೇಧನವು ಜ್ಞಾನದ ಶಲಾಕೆಯಿಂದ ಆಗಿತ್ತು. ಅವನ ಶರೀರದಿಂದ

ಕೃಶನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ತಪೋಂದಲ್ಲ. ಅವನು ಆಕಾರದಿಂದ ಬಹಳ ಸುಂದರನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸರಸ್ವತಿಯು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಯವು ಲಭಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹೇಗೋ! ಅವನ ಸಮಯವು ಜ್ಞಾನಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತತ್ವದರ್ಶಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಜ್ಞಾನದ ಪಿಂಡವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿದೆ. (ಹಿಂದಿ ಅನುವಾದ ಸಹಿತ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನ ಪೀಠ, ಕಾಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತ).

ಇದರ ತರುವಾಯ ಹೇಮಚಂದ್ರನಿಂದ ತ್ರಿಷಷ್ಠಿ ಶಲಾಕಾ – ಪುರುಷ – ಚರಿತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಗುಜರಾತದ ರಾಜನಾದ ಕುಮಾರಪಾಲನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೦ ಮತ್ತು ೧೧೭೨ ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಪರ್ವಗಳು ಇವೆ. ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ತ್ರಿಷಷ್ಠಿ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಏಳನೆಯ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಮ –ಕಥೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತ 'ಪಉಮಚರಿಯ' ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಮಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಹತ್ತನೆಯ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರ ತೀರ್ಥಂಕರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಚಾರಾಂಗ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪ ಸೂತ್ರದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮೂಲ ಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದೂ ಕಾವ್ಯ ಗುಣವೂ ಸ್ವತಃ ಹೇಮಚಂದ್ರನದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರನ ಮುಖದಿಂದ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ೧೬೬೯ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಆಗುವಂಥ ಆದರ್ಶ ರಾಜನಾದ ಕುಮಾರಪಾಲನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಶ್ರೇಣಿಕ, ಯುವರಾಜ ಅಭಯ ಹಾಗೂ ರೌಹಿಣೇಯ ಕಳ್ಳ ಮೊದಲಾದವರ ಉಪಕಥೆಗಳೂ ಹಲವು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವು – ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪರ್ವವು – ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಅದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರನ ತರುವಾಯ ಆದ ಅವನ ಕೇವಲಿ ಶಿಷ್ಯರು ಹಾಗೂ ದಶಪೂರ್ವಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾಗಕ್ಕೆ 'ಸ್ಥವಿರಾವಲಿ ಚರಿತ' ವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಆಚಾರ್ಯರ ನಾಮಾವಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಉದ್ಬುದ್ಧ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯಶಃ ಆಗಮಗಳ ನಿರ್ಯುಕ್ತಿ, ಭಾಷ್ಯ, ಚೂರ್ಣಿ ಮೊದಲಾದ ಟೀಕೆಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೂ ಸಂಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಭದ್ರ ಮತ್ತು ಕೋಶಾ ವೇಶ್ಯೆಯ

ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ಕುಷೇರಾಸೇನಾ ಎಂಬಹೆಸರಿನ ಗಣಿಕೆಯು ಕುಬೇರದತ್ತ ಮತ್ತು ಕುಬೇರದತ್ತಾ ಎಂಬಹೆಸರಿನ ಪುತ್ರ – ಪುತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮದ ಕಥೆ, ಆರ್ಯ ಸ್ವಯಂಭವನಿಂದ ತನ್ನ ಪುತ್ರ ಮನಕನಿಗಾಗಿ ದಶವೈಕಾಲಿಕ ಸೂತ್ರದ ರಚಿಸಿರು ವೃತ್ತಾಂತ, ಹಾಗೂ ಆಗ ಮಗಳ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಾಖ್ಯಾನ, ನಂದ ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥಾನಕ, ಮತ್ತು ಚಾಣಕ್ಯ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತರಿಂದ ಆ ರಾಜವಂಶದ ಮೂಲೋಚ್ಛೇದದ ವೃತ್ತಾಂತ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತೃವು ತನ್ನ ಈ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಗ್ರಂಥದ ಬಹು ಭಾಗವು ಕಥಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಪುರಾಣದ ಸರಳಶೈಲಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ರಸ, ಭಾವ, ಅಲಂಕಾರಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಂದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪದವು ಸಹ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕ ಪಂಡಿತ ಆಶಾಧರರ ಕೃತಿ 'ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ ಸ್ಮೃತಿ – ಶಾಸ್ತ್ರ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪರ್ಯುಕ್ತ ೬೩ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರವು ಬದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಕ್ಷೇಪ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಿನಸೇನ ಮತ್ತು ಗುಣಭದ್ರ ಕೃತ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

ವಾಯುಡಗಚ್ಛೀಯ ಜಿನದತ್ತ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಅಮರಚಂದ್ರನು ರಚಿಸಿದ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ – ಜಿನಚರಿತ (೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನ)ದಲ್ಲಿ ೧೮೦೨ ಶ್ಲೋಕಗಳು ೨೪ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ೨೪ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಮರಚಂದ್ರನ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯು ಬಾಲಭಾರತಎಂಬ ದೂಇದೆ (ಪ್ರಕಾಶನ ಮುಂಬಯಿ ೧೯೨೬).

ಮೇರುತುಂಗ ಕೃತ ಮಹಾಪುರುಷ ಚರಿತ ಐದು ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಭ, ಶಾಂತಿ, ನೇಮಿ, ಪಾರ್ಶ್ವ ಮತ್ತು ವರ್ಧಮಾನ ಈ ಐದು ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಟೀಕೆಯೂ ಇದೆ. ಅದು ಬಹುತರ ಸ್ವೋಪಜ್ಞವಾಗಿರಬೇಕು ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗೆ 'ಕಾವ್ಯೋಪದೇಶ ಶತಕ' ಮತ್ತು 'ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಶತಕ' ವೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮೇರುತುಂಗನ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯು ಪ್ರಬಂಧ ಚಿಂತಾಮಣಿಯು. ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೦೬ ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಮಹಾಪುರುಷ ಚರಿತವು ಅದೇ ಸುಮಾರು ಕೃತಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಪದ್ಮಸುಂದರನ ರಚಿತ ರಾಯಮಲ್ಲಾಭ್ಯುದಯ ವನ್ನು (ವಿಸಂ. ೧೬೧೫)

ಅಕ ಬರು ಸ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಚೌದ ರಿ ರಾಜಮ ಲ್ಲ ಸ ಪ್ರೇರ ಣೆಯಿ ಂದ ಬರೆದದ್ದಾ ಗಿದೆ. ಇದ ರಲ್ಲಿ ೨೪ ತೀರ್ಥಂಕ ರರ ಚರಿತ್ರೆ ಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇದೆ. ದಾಮನ ಂದಿ ಕೃತ ಪು ರಾಣ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ ವೂ ಈಗ ಎರಡು ಭಾಗ ಗಳೂ ಪ್ರ ಕ ಟವಾಗಿದೆ. ಇದ ರಲ್ಲಿ ಶಲಾಕಾ ಪು ರುಷರ ಚರಿತ್ರೆ ವೂ ಅತಿ ಸ ಂಗ್ರಹ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ತೀರ್ಥಂಕ ರರ ಜೀ ವನ – ಚರಿತ್ರೆಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲ ವು ಂದು ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ಕಾವ್ಯ ಗಳು ಈ ಪ್ರ ಕಾರ ಇವೆ ; – ಪ್ರ ಥಮ ತೀರ್ಥಂಕ ರರ ಆದಿನಾಥ ನ ಜೀ ವನ ಚರಿತ್ರೆ ವನ್ನು ಚತು ರ್ವಿಂಶತಿ – ಜಿನ ಚರಿತ ದ ಅಮ ರಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಪದ್ಮಾ ನಂದ ಕಾವ್ಯ ದಲ್ಲಿ ೧೯ ಸ ರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾ ನೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ನ್ನು ಅವ ನ ಪದ್ಮನೆಂಬ ಮ ತ್ರಿಯ ಪ್ರಾ ರ್ಥನೆಯಿ ಂದ ಬರೆದು ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಹೆ ಸರನ್ನು ಇಟ್ಟಿ ದ್ದಾ ನೆ. ಕಾವ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೬೨೮೧ ಶ್ಲೋಕ ಗಳಿವೆ (ಪ್ರಕಾಶ ನ ಬಡೋ ದಾ, ೧೯೩೨). ಎಂಟನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕ ರನಾದ ಚಂದ್ರ ಪ್ರಭನನ್ನು ಕು ರಿತು ವೀರನ ಂದಿಯೂ ವಾಸು ಪೂ ಜ್ಯನ ನ್ನು ಕು ರಿತು ವರ್ಧಮಾನ ಸ ೂರಿಯೂ ವಿಮ ಲನಾಥ ನನ್ನು ಕು ರಿತು ಕೃಷ್ಣ ದಾಸ ನು ರ ಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗ ಳು ಲಭಿಸು ತ್ತವೆ ೧೫ ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕ ರನಾದ ಧರ್ಮ ನಾಥ ನ ಬಗ್ಗೆ ಹ ರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕೃತ ಧರ್ಮ ಶರ್ಮಾಭ್ಯುದಯ ವು ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮ ಹಾ ಕ ವಿ ಕೃತ ’ಶಿಶು ಪಾಲ ವಧ’ ವನ್ನು ಅನು ಸರಿಸಿದಂತೆ ಕ ಂಡು ಬರು ತ್ತದೆ. ಇದ ರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾ ಕೃತ ಕಾವ್ಯ ವಾದ ’ ಗ ಉಡವಹೋ ’ ಮ ತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ’ನೈಷಧೀಯ ಚರಿತ ’ಗ ಳ ಪ್ರಭಾವ ವೂ ಕ ಂಡು ಆಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯು ೧೧ – ೧೨ ನೆಯ ಶತ ಮಾನದ್ದೆಂದು ಕಂಡು ಬರು ತ್ತದೆ. ೧೬ ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕ ರ ಶಾಂತಿನಾಥ ನ ಚರಿತ್ರೆ ವು ಅಸಗ ಕೃತ [೧೦ ನೆಯ ಶ ತಮಾನ], ದೇವಸೂರಿಯ [ಕ್ರಿ ಶ. ೧೨೮೨] ಶಿಷ್ಯ ಅಜಿತ ಪ್ರಭ ಕೃತ, ಮ ಾಣಿಕ್ಯ ಚಂದ್ರ ಸೂರಿ [೧೩ ನೆಯ ಶ ತಮಾನ], ಸ ಕಲಕೀರ್ತಿ ಕೃತ [೧೫ ನೆಯ ಶ ತಮಾನ] ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಭೂಷಣ ಕೃತ [ವಿಸಂ ೧೬೫೯] ಇವು ಉಪಲಬ್ಧ ಇರು ತ್ತವೆ ವಿನ ಯ ಚಂದ್ರನ ರ ಚಿಸಿದ ಮ ಲ್ಲಿನಾಥ ಚರಿತ್ರೆ ವು ೪೦೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ಲೋಕ ಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ೨೨ ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕ ರ ’ನೇಮಿನಾಥ ಚರಿತ್ರೆ ’ವು ಸೂರಾಚಾರ್ಯ ಕೃತ [೧೧ ನೆಯ ಶ ತಮಾನ] ಮ ತ್ತು ಮಲಧಾರಿ ಹೇಮ ಚಂದ್ರ ಕೃತ [೧೩ ನೆಯ ಶ ತಮಾನ] ಇವು ಕಂಡು ಬರು ತ್ತವೆ ವಾಗ್ಭ ಟ ಕೃತ ನೇಮಿ ನಿರ್ವಾಣ ಕಾವ್ಯ ವು [೧೨ ನೆಯ ಶ ತಮಾನ] ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದ ರಲ್ಲಿ ೧೫ ಸ ರ್ಗಗಳು ಇವೆ. ಸಂಗಮ ನ ಪು ತ್ರನಾದ ವಿಕ್ರಮನು ರ ಚಿಸಿದ ನೇಮಿದೂತ ಕಾವ್ಯ ವು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಕಲಾಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದ ರಲ್ಲಿ ರಾಜಮ ತಿಯ ವಿರಹದ ವರ್ಣನೆಯ ನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಇದೊಂದು ಸ ಮಸ್ಯಾ ಪೂರ್ತಿ ಕಾವ್ಯ ವು. ಇದ ರಲ್ಲಿ ಕಾಲಿದಾಸ ನ ’ಮೇಘದೂತ ’ ಕಾವ್ಯ ದ ಪಂಕ್ತಿಗ ಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯ ದ ಕೊನೆಯ ಚರಣ ಗಳಾಗು ವಂತೆ ನಿಬದ್ಧ ಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಾರ್ಶ್ವ ನಾಥ ನನ್ನು ಕು ರಿತು ಪ್ರಾ ಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತ

ಕಾವ್ಯವು ಜಿನಸೇನ ಕೃತಿ [೯ ನೆಯ ಶತಮಾನ] ಪಾರ್ಶ್ವಾಭ್ಯುದಯವು ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮೇಘದೂತದ ಒಂದೋ ಇಲ್ಲವೆ ಎರಡೋ ಚರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಪೂರ್ಣ ಚರಿತ್ರವು ವಾದಿರಾಜ ಮುನಿ [ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೫] ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಚರಿತದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ೧೩, ೧೪ ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕ್ಯಸುಂದರ [ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೯] ಮತ್ತು ಭಾವದೇವ ಸೂರಿ [ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೫] ಇವರು ಎರಡು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾವದೇವನ ಕೃತಿಯು ಅನುವಾದವು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. ೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಕಲಕೀರ್ತಿಯು ಮತ್ತು ೧೬ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಸುಂದರನು ಮತ್ತು ಹೇಮ ವಿಜಯರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ೧೬ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭೂಷಣನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿಯು ಪಾರ್ಶ್ವ ಪುರಾಣದ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ವಿನಯಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಉದಯವೀರ ಗಣಿಕೃತ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಚರಿತವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉದಯವೀರನ ಕೃತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಮಹಾವೀರನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ೧೮ ಸರ್ಗಗಳ ಸುಂದರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯವು ' ವರ್ಧಮಾನ ಚರಿತ್ರ 'ವು (ಶಕ ಸಂ. ೯೧೦) ಅಸಗ ಕೃತವಾಗಿದೆ. ಗುಣಭದ್ರನ ಉತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಮಚಂದ್ರ ಕೃತ ತ್ರಿಷಷ್ಠಿ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷ ಚರಿತ್ರದ ೧೦ ನೆಯ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಹಾವೀರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.ಹಾಗೂ ಓದಲೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಕಲಕೀರ್ತಿಯ ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ (ವಿ.ಸಂ. ೧೫೧೮) ೧೯ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಪದ್ಮನಂದಿ, ಕೇಶವ ಮತ್ತು ವಾಣೀವಲ್ಲಭ ಕೃತ ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣಗಳೂ ಸಹ ಇರುತ್ತವೆ

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳು ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ರೂಪರೇಖೆಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಕೃತ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಭಾವ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿವೆ. ಕಾಲಿದಾಸ, ಭಾರವಿ ಮಾಘ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ –ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಕೃತಿಗಳಿಗಿವೆ. ಸರ್ಗಬದ್ಧದ ರೀತಿ, ನಮಸ್ಕ್ರಿಯೆ ಇಲ್ಲವೆ ವಸ್ತು ನಿರ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವಿಕೆ,ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಗರ, ವನ, ಪರ್ವತ, ನದಿ ಮತ್ತು ಋತು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ದೃಶ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ , ಜನ್ಮ ವಿವಾಹಾದಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉತ್ಸವಗಳು, ರಸಗಳು, ಶೃಂಗಾರಾತ್ಮಕ ಹಾವ ಭಾವಗಳು, ಬಿಟ್ಟು; ಅದರಂತೆಯೇ ಸಾಂಪ್ರತಿಕ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ

ವ್ಯಕ್ತಿರು ಸುಖ – ದುಃಖಗಳ ಏರಿಳಿತ್ತು ಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ತ್ತುಗಳ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಈ ತೀರ್ಥಂಕರ ಚರಿತ್ರೆ ಗಳಲ್ಲಿಲ ಬಿಸುತ್ತವೆ ಈ ಕಾವ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯು ಊ ಇದೆ. ಅದು ಸಂಬಂಧದಕ್ಕನುಸತಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪದೇಶ ತ್ತಾ ಸಮಾವೇಶವಾದುದೇ ಆಗಿದೆ. ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರ ವನ್ನಳಿದು, ವಿವಿಧ ಅನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ನಾಯಕ ನಾಯಿಕಿರುರಾಗಿರುವ ಚರಿತ್ರ ಚಿತ್ರಣವುಳ್ಳ ಕೃತಿಗಳು ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಇವು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರು ಥಾಸಂಬಂಧವ ಬಾಷೆ, ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಬಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯತ್ವವನ್ನ ಕಾಪಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವು ಪೂರ್ಣ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕತ್ತಾ ಇವೆ ; ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಮಿಶ್ರಣ ಚಂಪೂ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಅವು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗದ್ಯ ಚಾಲತಿಯುಳ್ಳ ಕೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಪರಿಚಯವು ಹೀಗಿದೆ :–

ಸೋಮದೇವಸೂರಿ ಕೃತ ಯಶಸ್ತಿಲಕ ಚಂಪೂ (ಶಕ ಸಂ. ೮೮೧) ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ – ಪದ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಗುಣಭದ್ರನ ಉತ್ತರಪುರಾಣದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪುಷ್ಪದಂತನು ರಚಿಸಿದ ಅಪಭ್ರಂಶ 'ಜಸಹರಚರಿಉ' ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಚಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮರಿಸಿಯೇ ಇದೆ. ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮದ ಸವಿಸ್ತಾರ ನಿರೂಪಣೆಯು ಇದೆ. ಇದು 'ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಾದಿರಾಜಸೂರಿಯು ರಚಿಸಿದ ಯಶೋಧರ ಚರಿತವು (೧೦ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ನಾಲ್ಕು ಸರ್ಗಗಳ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ವಾಸವಸೇನ (೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಸಕಲಕೀರ್ತಿ (೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಸೋಮಕೀರ್ತಿ (೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನ, ಪದ್ಮನಾಭ (೧೬ – ೧೭ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಇವರ ಕೃತಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಮಾಣಿಕ್ಯ ಸೂರಿಯು (೧೪ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಯಶೋಧರ ಚರಿತವನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ತನ್ನ ಕಥೆಗೆ ಆಧಾರವು ಹರಿಭದ್ರನ ಕಥಾಕೋಷವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ಷಮಾಕಲ್ಯಾಣನು ಯಶೋಧರ ಚರಿತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂವತ್ ೧೮೩೯ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದನು. ಅವನು ಈ ಚರಿತವನ್ನು ಹರಿಭದ್ರ ಮುನೀಂದ್ರನ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ಯರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅವು ಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವಿಷವಸ್ತುವನ್ನ ಕಳೆಯಲು ನಾನು ಇದನ್ನ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಹರಿಭದ್ರಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತ ಯಶೋಧರ ಚರಿತವು ಈತನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅದು ಅನುಪಲಬ್ಧವಿದೆ. ಹರಿಚಂದ್ರನು ರಚಿಸಿದ ಜೀವಂಧರ ಚಂಪೂ (ಸು. ೧೦ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯವು ಅದೇ ಕಥೆಯನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ ; ಇದು

ಗುಣಭದ್ರನ ಉತ್ತರ ಪುರಾಣದ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. (ಪರ್ವ ೭೫ ಪುಷ್ಪದಂತ ಕೃತ ಅಪಭ್ರಂಶ ಪುರಾಣ [ಸಂಧಿ ೯೮] ಹಾಗೂ ಜಡಿಯ ದೇವ ವಾದೀಭಸಿಂಹ ಮಹಿಮೆ ಗದ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವಂಧರ ಚಂಪೂ ಈ ಕಥೆಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ ಮತ್ತು ವಾದೀಭಸಿಂಹ ಕೃತ ಕ್ಷತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ ಕಾವ್ಯದ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಜೀವಂಧರ ಚಂಪೂವಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಂದಿವೆ. ಉಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಅದರ ಪ್ರಭಾವವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ ಮತ್ತು ಗದ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳ ಕರ್ತೃವಾದ ವಾದೀಭಸಿಂಹ ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯೋ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಪರಿಗೆ ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಗತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು ಜೊತೆಗೆ ಒಡೆಯ ದೇವ ಮತ್ತು ಗುರು ಪುಷ್ಪಸೇನನ ಉಲ್ಲೇಖವು ಇಲ್ಲ. ರಚನಾಶೈಲಿ ಹಾಗೂ ಶಬ್ದಯೋಜನೆಗಳು ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಗದ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿಯ ಭಾಷೆಯು ಓಜಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಕ್ಷತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿಯ ಭಾಷೆಯು ಬಹಳ ಸರಳವಿದೆ, ಪ್ರಸಾದಗುಣಯುಕ್ತವೂ ಇದೆ. ಬಹುತರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಧಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಥಾನಕವೂ ಉಳಿದರ್ಧಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ವಿಜಯ ಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಶುಭಚಂದ್ರನು ರಚಿಸಿದ ಜೀವಂಧರ - ಚರಿತ್ರವು (ವಿ.ಸಂ.೧೬೦೩) ಒಂದು ಇದೆ. ದೇವೇಂದ್ರ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯು ಮಾಡಿದ ಸನತ್ಕುಮಾರ ಚರಿತ್ರ (ವಿ.ಸಂ.೧೨೧೪) ಇದರಲ್ಲಿ ಅದೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಚರಿತ್ರವು ಇದೆ. ಈ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಾಗ ಮರೆಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಹೆಸರು ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯವು ಜಿನಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯು ಪ್ರಶಿಷ್ಯನೂ ಜಿನಪತಿಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನೂ ಆದ ಜಿನಪಾಲನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಮಲಧಾರಿ ದೇವಪ್ರಭಕೃತ ಮೃಗಾವತೀ ಚರಿತ್ರವು (೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉದಯನ - ವಾಸವದತ್ತೆಯರ ಕಥಾನಕವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಮೃಗಾವತಿಯು ಉದಯನನ ಮಾತೆಯು ರಾಜಾ ಚೇಟಕನ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾವೀರ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಉಪಾಸಿಕೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಇವಳು ನಾದಿನಿ ಜಯಂತಿಯಂತೆಯೂ ಮಹಾವೀರನಿಗೆ ನಾನಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಳು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ಭಗವತಿಯ ೧೨ ನೆಯ ಶತಕದ ಎರಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಥೆಯ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉಪಕಥೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಲಧಾರಿ ದೇವಪ್ರಭನು ಪಾಂಡವ - ಚರಿತ್ರದ ಕರ್ತೃವೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಜಿನಪತಿಯ

ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪೂರ್ಣಭದ್ರನು ರಚಿಸಿದ ಧನ್ಯಶಾಲಿಭದ್ರ ಚರಿತ್ರವು (ವಿಸಂ. ೧೨೮೫) ಆರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳು ಮತ್ತು ೧೪೬೦ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಕವಿ ಸರ್ವದೇವ ಸೂರಿಯು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಲಿಭದ್ರನ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಧನ್ಯ – ಶಾಲಿಚರಿತ್ರಗಳು ಭದ್ರಗುಪ್ತ ಕೃತಿ ವಿಸಂ. ೧೪೨೮), ಜಿನಕೀರ್ತಿ ಕೃತಿ (೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನ), ದಯಾವರ್ಧನಕೃತಿ (೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಇವು ಸಹ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ದರ್ಪಕುಮಾರ ಕೃತಿ ಶಾಲಿಭದ್ರ – ಚರಿತ್ರವು (ಕ್ರಿಶ. ೧೨೭೭) ೭ ಸರ್ಗಗಳ ಕಾವ್ಯವು ಕಥಾನಕವನ್ನು ಹೇಮಚಂದ್ರನ ಮಹಾವೀರ ಚರಿತ್ರದಿಂದಲೇ ತೆಕ್ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಕಾವ್ಯದ ರೀತಿಯಿಂದ ಛಂದ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಸಹಿತ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.ಲೇಖಕನ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸೂರಿಯು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಮಾಡಿ, ಇದರ ಕಾವ್ಯ ಗುಣವನ್ನು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಲಿಭದ್ರನು ಮಹಾವೀರ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ರಾಜಗೃಹ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಮಂತ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬುದ್ಧ ನೆನಿಸಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರಗಚ್ಛದ ಹರಿಭದ್ರ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಬಾಲಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯು ರಚಿಸಿದ ವಸಂತ – ವಿಲಾಸವು (ವಿಸಂ. ೧೨೯೬) ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತದ ರಾಜನಾದ ವೀರಧವಲನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ವಸ್ತುಪಾಲನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಬಡೋದಾ, ೧೯೧೭). ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀ ತಿಲಕ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ರಾಜಶೇಖರ ಕೃತಿ ವಸ್ತುಪಾಲ – ತೇಜಪಾಲ ಪ್ರಬಂಧವೂ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದೆ. ವಸ್ತುಪಾಲ ಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ತೇಜಪಾಲನು ಸೇರಿ ಅಬೂಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಮರವಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಈ ರಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಜಯಚಂದ್ರನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಜಿನಹರ್ಷ ಗಣಿಯು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ (ವಿಸಂ. ೧೪೯೭, ಪ್ರಕಾಶನ : ಭಾವನಗರ, ೧೯೭೪) ಹಾಗೂ ವರ್ಧಮಾನ, ಸೋಮಕವಿ ಕೀರ್ತಿವಿಜಯ ಮೊದಲಾದವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಸಹ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಇವಲ್ಲದೆ ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಜಯಸಿಂಹ, ಬಾಲಚಂದ್ರ, ನರೇಂದ್ರಪ್ರಭ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ರಚಿತವಾದವುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ

ಜಿನೇಶ್ವರ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಚಂದ್ರತಿಲಕನು ರಚಿಸಿದ ಅಭಯಕುಮಾರ ಚರಿತ್ರವು (ವಿಸಂ. ೧೩೧೨ ಒಂಬತ್ತು ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ಕವಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಸೂರಪ್ರಭನು ವಿದ್ಯಾನಂದ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಓದಿಸಿದ್ದನು (ಪ್ರಕಾಶನ, ಭಾವನಗರ ೧೯೧೭).

ಸಕಲಕೀರ್ತಿ ಕೃತಿ ಆಧುರುಕುಮಾರ ಚರಿತದ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಸಹ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಧನಪ್ರಭಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸರ್ವಾನಂದ ಸೂರಿ ಕೃತ 'ಜಗಡು ಚರಿತ್ರೆ'ಯು (೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಏಳು ಸರ್ಗಗಳ ಕಾವ್ಯವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩೮೮ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬೀಸಲದೇವ ರಾಜನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗೂ ವಿ.ಸಂ. ೧೩೧೨ – ೧೫ ರ ವರೆಗೆ ಗುಜರಾತದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಭೀಷಣ ಬರಗಾಲದ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷತೆಯಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ರಚನೆಯು ಇದೇ ಕಾಲದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಆದದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೃಷ್ಣರ್ಷಿ ಗಚ್ಛೀಯ ಮಹೇಂದ್ರ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಜಯಸಿಂಹ ಸೂರಿಯು ರಚಿಸಿದ ವಿ.ಸಂ. (೧೪೨೨) ಕುಮಾರಪಾಲ ಚರಿತ್ರವು ಹತ್ತು ಸರ್ಗಗಳ ಕಾವ್ಯವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅದೇ ಗುಜರಾತದ ಕುಮಾರಪಾಲನ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ ಅವನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಹೇಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕುಮಾರಪಾಲನ ಚರಿತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದ್ವಯಾಶ್ರಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನುಳಿದ ಕುಮಾರಪಾಲ ಚರಿತ್ರಗಳು ರತ್ನಸಿಂಹ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಚಾರಿತ್ರ ಗಣಿಕೃತ (ವಿ.ಸಂ. ೧೪೮೭), ಧನರತ್ನ ಕೃತ (ವಿ.ಸಂ. ೧೫೩೭) ಹಾಗೂ ಸೋಮವಿಮಲ ಕೃತ ಮತ್ತು ಸೋಮಚಂದ್ರ ಗಣಿಕೃತವೂ ಕೂಡ ಬರುತ್ತವೆ. ಮೇರುತುಂಗನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಮಾಣಿಕ್ಯಸುಂದರನು ರಚಿಸಿದ ಮಹೀಪಾಲ ಚರಿತ್ರವು (೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಹದಿನೈದು ಸರ್ಗಗಳ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರದೇವಗಣಿಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತ ಮಹೀಪಾಲ ಕಹಾ ಗ್ರಂಥದ ಆಧಾರದಿಂದ ಆ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಕಲಾಕುಶಲನೂ ಆದ ಮಹೀಪಾಲನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವನು ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಾಸಿತನಾಗಿ ನಾನಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ರತ್ನ – ಪರೀಕ್ಷೆ ವಸ್ತ್ರ – ಪರೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಪುರುಷ – ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಿಪುಣತೆಯ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತ ಧನವನ್ನೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ರೋಚಕ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯು ಸುಂದರ, ಸರಳ ಹಾಗೂ ಕಲಾಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಧರ್ಮಘೋಷನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಚಾರುಚಂದ್ರ ಕೃತ ಉತ್ತಮಕುಮಾರ – ಚರಿತ್ರವು ೭೮೭ ಪದ್ಯಗಳ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜಕುಮಾರನ ವಿವಿಧ ಸಾಹಸಪೂರ್ಣ ಘಟನೆಗಳೂ ಅನೇಕ ಅವಾಂತರ ಕಥಾನಕಗಳೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ರಚನಾ ಕಾಲವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗದೆ ಹೋಗಿದೆ. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಎರಡು ಪದ್ಯಾತ್ಮಕ ಕಾವ್ಯಗಳಿದ್ದುದೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದು

ಸೋಮಸುಂದರ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಜಿನಕೀರ್ತಿ ಕೃತಿಯು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಸೋಮಸುಂದರನ ಪ್ರಶಿಷ್ಯನೂ ರತ್ನಶೇಖರನ ಶಿಷ್ಯನೂ ಆದ ಸೋಮಮಂಡನ ಗಣಿಯು ರಚಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಆಚಾರ್ಯನು ತಪಾಗಚ್ಛದವನು. ಪಟ್ಟಾವಲಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಸೋಮಸುಂದರನಿಗೆ ವಿ.ಸಂ. ೧೪೫೭ ರಲ್ಲಿ ಸೂರಿಪದವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾವ್ಯವು ಶುಭಶೀಲಗಣಿಕೃತವಾಗಿದೆ. ಚಾರುಚಂದ್ರನು ಬರೆದ 'ಉತ್ತಮಕುಮಾರ - ಕಥಾ' ಎಂಬುದರ ಗದ್ಯಾತ್ಮಕ ರೂಪಾಂತರವೂ ಇದೆ. ಲೇಖಕನು ಇದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೮೪ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕೃಷ್ಣರ್ಷಿ ಗಚ್ಛದ ಜಯಸಿಂಹ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಯಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯು (೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನ) ರಚಿಸಿದ ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯವು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆ ಹಮ್ಮೀರ ವೀರನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವೀರನು ಸುಲ್ತಾನ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೦೧ ರಲ್ಲಿ ವೀರಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ತೋಮರ ವೀರಮನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳ ಸಮಾನ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಈಗ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಖಂಡಿಸಲೆಂದೇ ಕವಿಯು ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಸ್ವತಃ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕವಿಯು ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತ ರಸಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವೂ ಅಮರಚಂದ್ರನ ಸಮನಾದ ಲಾಲಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಹರ್ಷನಂತೆ ವಕ್ರೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಜಿನದತ್ತ ಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಅಮರಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯು ರಚಿಸಿದ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ – ಜಿನ – ಚರಿತ್ರ, ಪದ್ಮಾನಂದ – ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಬಾಲಭಾರತಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಮೇಲೆ ಮಾಡಿಯೇ ಇದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮನೇಮಿದತ್ತನ ಕೃತ ಶ್ರೀಪಾಲ ಚರಿತದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೨೮) ಒಂಬತ್ತು ಸರ್ಗಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಟ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಶ್ರೀಪಾಲನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮದನಸುಂದರಿಯ ವಿವಾಹ, ಸಿದ್ಧಚಕ್ರ ವಿಧಾನದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಅವನು ನಿರೋಗಿಯಾಗುವಿಕೆಯ ಕಥೆಗಳಿವೆ, ಇದರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಾಕೃತ ಕಾವ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಶ್ರೀಪಾಲ ಕಥಾನಕವು ಜೈನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಹು ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾಕೃತ, ಅಪಭ್ರಂಶ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೦ – ೪೦ ಕೃತಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ (ಜಿನರತ್ನಕೋಶ, ಡಾ. ವೇಲನಕರ ಕೃತ ನೋಡಿರಿ).

ನಾಗೇಂದ್ರ ಗಚ್ಛೀಯ ಷಿಜಯ ಸೇನ ಸ ಊರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಉದಯ ಪ್ರಭನ ರಚಿಸಿದ ,ದರ್ಮಾಭ್ಯುದಯವು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸರ್ಗಗಳ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗುಜರಾಥದ ರಾಜನಾದ ಷಿರ,ದಮಳು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ವಸ್ತುಪಾಲನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರ್ಷಿಕೃತ ಉಪಮಿತಿ,ಬವ ಪ್ರಪಂಚ ಕಥಾ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೦೬) ಎಂಬದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಅನುಪಮ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ,ಬಾವಾತ್ಮಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತಿಕ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಟ್ಟು ,ದರ್ಮ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅವಾಂತರ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅನಂತಪುರ, ನಿವೃತ್ತಿ ಪುರಗಳೆಂಬ ನಗರಗಳಿವೆ ; ರಾಜನು ಕರ್ಮ ಪರಿಣಾಮ ಎಂಬವನು ; ರಾಣಿಯು ಕಾಲ ಪರಿಣತಿಯು ; ಸಾದುಸಮಾಗಮ ಮತ್ತು ಅಸ್ಯಪ್ನತೆಗಳು ಸಂಸಾರೀ. ನಿಷ್ಪುಣ್ಯಕ ಮೊದಲಾದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಓದುವಾಗ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಜಾನಬನಯನ ಕೃತಿ ' ಪಿಲ್ಗ್ರಿಮ್ಸ್ ಪ್ರೊಗ್ರೆಸ್ 'ದ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರೂಪಕದ ರೀತಿಯಿಂದ ,ದರ್ಮವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಘ್ನ ಬಾದೆಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಜೈನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯು ಪ್ರಸಾರವು ಬಹಳ ಆದರದಿಂದ ಆಗಿದೆ. ಇದರ ಸಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಸಹ ರಚನೆಯಾದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ,ರ್ದಮಾನಸೂರಿಯು ರಚಿಸಿದ ಉಪಮಿತಿ – ,ಬವ ಪ್ರಪಂಚಾ – ಸಾರ – ಸಮುಚ್ಚಯ (೧೧ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ದೇವೇಂದ್ರ ಕೃತಿ ' ಉಪಮಿತಿ ಸಾರೋದ್ಧಾರ '(೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನ),ಹಂಸರತ್ನ ಸೂರಿಯು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾರೋದ್ಧರ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಗದ್ಯಾತ್ಮಕ ಆಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ,ದನಪಾಲ ಕೃತ ತಿಲಕ ಮಂಜರೀ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೭೦) ಕೃತಿಯ ,ಬಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಗಳು ಬಹು ಓಜಸ್ಸಿನಿಂದಿವೆ. ಅಮರಸುಂದರನು ರಚಿಸಿದ ಅಂಬಡಚರಿತ್ರವು ಬಹು ವಿಲಕ್ಷಣ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಅಂಬಡನು ಶೈವ ಮತೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಮಂತ್ರ – ತಂತ್ರಗಳ ಬಲದಿಂದ ಗೋರಖಾದೇವಿಯಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಏಳು ದುಷ್ಕರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದನು ; ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸುಂದರಿಯರನ್ನು ಲಗ್ನವಾದನು ; ಅಪಾರ ,ದನ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವನು ಜೈನ,ದರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರವ್ರಜಿತನಾಗಿ ಸಲ್ಲೇಖನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅಂಬಡ ಎಂಬ ಹೆಸರು ತಾಂತ್ರಿಕ ನಾಮವು ಓವಾಯಿಯ ಉಪಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾನಕದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಾತ್ರ ಈ ಲೇಖಕನದೇ ಆಗಿದೆ. ಅಮರಸುಂದರನ ಹೆಸರು ವಿ.ಸಂ. ೧೪೫೭ ರಲ್ಲಿ ಸೂರಿ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸೋಮಸುಂದರ ಗಣಿಯ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ' ಸಂಸ್ಕೃತ ಜಲ್ಪ ಪಟು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಕಥಾನಕದ ಜರ್ಮನ್

ಅನಿವಾದತ್ಥು ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಕ್ರಾ ಉಸನ ಮಾಡುವ. ಇದೇ ಕಥೆಯು ಹರ್ಷ ಸಮುದ್ರ ವಾಚಕ [೧೬ ನೇರು ಶತಮಾನ] ಮತ್ತು ಜಯಮೀರು ಕೃತಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಜ್ಞಾನ ಸಾಗರ ಸೂರಿ ಕೃತ ರತ್ನಚೂಡಾ ಕಥಾ [೧೫ ನೇರು ಶತಮಾನ] ಎಂಬದು ದೇವೇಂದ್ರ ಸೂರಿ ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತ ಕಥೆಯೊಡನೆ ನಾಮ ಸಾಮ್ಯ ಮೆ ; ಆದರೆ ಈ ಕಥೆಯು ಸರ್ವಥಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಅನೀತಿಪುರದ ಅನ್ಯಾಯ ರಾಜಾ ಮತ್ತು ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಮಂತ್ರಿಯ ಕಥೆಯಿದೆ. ಈ ನಗರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಉಪಕಥೆಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ. ರೋಹಕನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ದುಷ್ಕರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೀರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಪಾಲಿಯ ಮಹಾ-ಉಮ್ಮಗ್ಗ ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತಗೊಂಡ ಮಹೋಸಧ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುರುಷನ ಅದ್ಭುತ ಕೆಲಸಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ರತ್ನಚೂಡನ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಅವನ ತಂದೆಯು ಮುಖಾಂತರ ನುಡಿದ ಉಪದೇಶಪರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಚಾತುರ್ಯವೂ ಇದೆ. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಅಂಧ ವಿಶ್ವಾಸದ ಮಿಶ್ರಣವೂ ಸಹ ಇದೆ. ಮಹಾಪುರುಷನ ೩೨ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದರಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ.